

РЕЦЕНЗИЯ

от Велислав Заимов

професор доктор по четене на партитури в катедра „Дирижиране” и по композиция в катедра “Композиция” в Теоретико - композиторски и диригентски факултет на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров”, член на научно жури за присъждане на научна и образователна степен „ДОКТОР“ на професор Красимир Тасков за дисертационния му труд на тема:

„Композиционни и интерпретаторски решения

в Транскрипции за две пиана на осем ръце на Три симфонични творби от български композитори“

за присъждане на научна и образователна степен „ДОКТОР“

Красимир Тасков е роден през 1955 година. Завършил е Националната музикална академия „проф. Панчо Владигеров“ с две специалности: пиано и композиция. След дипломирането си е посещавал майсторски класове по композиция при Тон де Леув и Тео Левенди в Нидерландия и при Анатоли Виеру в Румъния.

Вече почти от петдесет години Красимир Тасков се изявява и като концертиращ пианист (солист и камерен изпълнител), и като композитор, творещ в почти всички музикални жанрове. И по двете творчески направления той е носител на престижни награди. Като пианист - на Конкурса „Сантандер“ в Испания и на Конкурса „Чайковски“ в Русия, а като композитор – четири награди в Токио, първи награди на два национални конкурса - за Концерт за кларинет и оркестър и за симфоничната творба „Мнимият оратор“ върху едноименното литературното есе на Елиас Канети. През 1984 година клавирният му цикъл „Архаични картини“ е отличен на Международната трибуна на композитора към ЮНЕСКО. Произведенията му са изпълнявани в редица европейски страни, в Япония и в САЩ. Има издадени компактдискове с негови изпълнения като пианист, както и с негови композиции.

Вече четири десетилетия Красимир Тасков работи като преподавател в Националната музикална академия: първоначално няколко години по

камерна музика, впоследствие – по пиано, а в последните двадесет години – и по композиция. Той е и дългогодишен ръководител на Катедрата по композиция към Теоретико-композиторския и диригентски факултет на НМА.

Значима част и от изпълнителската, и от композиторската дейност е насочена към състава на клавирното дуо – творби за едно пиано на четири ръце, за две пиана на четири ръце, както и за клавирен квартет - две пиана на осем ръце. След набрания дългогодишен опит в изброените по-горе състави, съвсем естествено идва и появата на дисертационния му труд.

Трудът е построен в четири глави, предшествани от увод и последвани от заключение, списък на приносите, библиография с ползваната литература и списък с публикациите, свързани с тематиката. В библиографията са изредени тринадесет заглавия, от които едно на английски, едно на немски, три на руски и останалите – на български език. Съществена част от труда са приложенияте нотни примери:

- Три транскрипции, изготвени от Красимир Тасков, които са обект на изследването. Към тях са посочени и първите им изпълнения с изпълнителите:

Веселин Стоянов - "Обреден танц" из оп. "Саламбо"

Панчо Владигеров - Румънски танц № 1

Любомир Пипков - Въведение и танци из оп. "Момчил"

- Нотни примери, които са част от художествено-творческия характер на дисертационния труд:

Игор Стравински- Фрагменти из симфоничната поема "Песента на славея", транскрипция за две пиана на осем ръце от Кр. Тасков

Красимир Тасков - "Церемония" за две пиана на осем ръце и ударни

Красимир Тасков - "Церемония" (версия за две пиана на осем ръце)

Красимир Тасков - Дивертименто за две пиана (2019)

Към художествено-творческата дейност са описани и изявите на Красимир Тасков като изпълнител за 2019 година, както и първи изпълнения на негови творби от същия период:

- "Предание за Орфей" за струнен оркестър;

- Балада за виола/цигулка и пиано;

- „*Омагьосаната чучулига*“ за струнен кuartет, получила Специална награда на конкурс в Будапеща

- „*Закачка с метроном за кларинет и чело*“, чиято световна премиера се е състояла на фестивал „Осмоза“ в Брюксел (L'Entrela' – Centre culturel d'Evere) от Жералдин Фастр кларинет и Бруно Испьола – виолончело;

- *Сюита № 2 за оркестър*

В **Увода** са изведени **предметът** и **целта** на изследването като авторът излага свои разсъждения относно възможностите и значението на използването на този необичаен състав два пиана на осем ръце.

Глава първа се състои от два раздела:

- *Исторически предпоставки и тенденции в развитието на жанра клавирна транскрипция.*

- *Интерпретационна проблематика, свързана с работния процес в изпълнение на творби за разширени клавирни ансамбли на Две пиана на осем ръце.*

Тук авторът прави обстоен анализ на понятията **транскрипция** и **аранжиране**, като привежда примери от българската и от световната музикална литература. Показва необходимостта от тази дейности – както от практическа гледна точка, така и от художествена, като описва и най-често срещаните проблеми, с които се сблъсква транскрипторът. (*Този термин, макар и необичаен, се оказва по-удачен, особено като се има предвид смисловата натовареност на термина „аранжор“ – най-вече в областта на забавната музика.*) Изброени са различни видове транскрипции, в зависимост от предназначението им. Изведени са предимствата на състава клавирно дуо на осем ръце, а от там – и необходимостта от използването му за транскрипции на оркестрови творби, най-вече създадени голям оркестров състав от деветнадесетото столетие насам.

В тази глава е отделено и полагащото се внимание на фигурата на Ференц Лист. Като автор на повече от петстотин транскрипции на творби от различни жанрове и за различни състави (от соловата художествена песен с пиано до симфонии и фрагменти из опери), той бележи нов етап в транскрипцията с творческия си подход към преосмисляне на използваните произведения.

Разглеждайки въпросът за *Интерпретационна проблематика, свързана с процеса на подготовка на творби за разширени клавирни ансамбли на Две пиана на осем ръце*, Красимир Тасков поставя няколко основни принципа, до които той, като изпълнител с богат опит в такъв състав, е достигал най-вече по практически път:

- последователен композиционен анализ
- овладяност и цялостен обхват на формата
- координирано мислене в четирите партии едновременно като равностойност и като подчиненост в общия процес на изпълнение
- детайлното изработване на индивидуални рефлексии, с постоянен реактивен контрол

Като отличителни черта спрямо изпълнението на соло пиано, авторът посочва изискването за предварителна индивидуална изработка на всяка отделна партия, тъй като осмислянето на фактурата се постига чрез намиране на мястото и функцията на отделните партии в цялостното изграждане на архитектурата.

Не на последно място е изтъкната необходимостта от по-пестеливата педализация в такъв ансамбъл с оглед на възможността за обхващане на достатъчно количество гласове без използването на десен педал, а оттам и за постигане на яснота и релефност в звуковата маса.

В края на главата авторът съотнася изложените по-горе принципи към творчеството и личния почерк на тримата класици на българската музика Панчо Владигеров, Веселин Стоянов и Любомир Пипков, чиито творби са обект на настоящото изследване. Така той подготвя анализите си в следващите глави.

Втора глава „Композиционни и интерпретаторски решения в Румънски танц № 1 из “Четири симфонични румънски танца” Ор. 38 от Панчо Владигеров, представени като Транскрипция за две пиана на осем ръце от Красимир Тасков“

Красимир Тасков анализира подробно структурата и фактурата на *Румънски танц № 1*, за да предложи транскрипция възможно най-близка до авторската идея. Изготвянето на тази транскрипция е от една страна улеснена поради наличието на множество образци на транскрипции от самият Владигеров върху негови творби, макар и правени за две пиана на четири ръце. Благоприятно стечение на обстоятелствата е и личният контакт на Красимир Тасков с Владигеров през последните години от живота на

композитора. От друга страна отговорността към транскрипция на творба от Владигеров е много висока. Приложените нотни примери показват вещина и изобретателност в партитурата за две пиана на осем ръце. Освен релефността на цялостната картина на танца, тук личи и мисълта за равностойно третиране на четирите партии и за доброто взаимодействие между тях. Това говори за удобство при изучаването и изпълнението на транскрипцията. С други думи, всеки от четиримата изпълнители може да осмисли мястото си в архитектурата.

Трета глава „Композиционни и интерпретаторски решения в “Обреден танц” из оп. “Саламбо” за симфоничен оркестър на Веселин Стоянов, представени като Транскрипция за две пиана на осем ръце от Красимир Тасков“

Тук картината е различна от тази в Румънския танц на Панчо Владигеров. Макар и отново да присъства танцовият елемент, при Веселин Стоянов третирането на оркестъра е различно. Това идва от характера на самия обреден танц и мястото му в оперно действие. Тук фолклорните елементи не са така явно и първично изразени както при Румънския танц. Обредният танц звучи по-достолепно и тежко в разгънатата симфонична форма с контрастни дялове. Транскрипцията залага на динамичните нюанси, тушето и щрихите, които трябва възможно най-пълно да заместят богатия тембров колорит на оркестъра. Тази транскрипция предполага познаване на оркестровия оригинал, за да може да бъде изпълнена по най-близкия до авторския замисъл начин. Това поставя пред двете клавирни дуа въпросът за тълкуване на оркестровата партитура, създадена за голям състав с множество ударни инструменти, челеста и арфа.

Намирам, че примерът с обредния танц е много удачно подбран не само, защото спомага за разпространението на този оперен фрагмент, нееднократно изпълняван и като самостоятелно оркестрово произведение. Тук има и още нещо: в третирането на оркестъра от Панчо Владигеров и Веселин Стоянов могат да бъдат открити не малко общи черти. Подбраните два примера обаче са твърде различни по характер, а оттам - и по отношение на оркестровото писмо. Това дава възможност на Красимир Тасков да покаже изкуството на транскрипцията в различна светлина, използвайки творчеството на двама класици на българската музика, чиято творческа нагласа е твърде сходна.

Четвърта глава „Композиционни и интерпретаторски решения във “Въведение и танци из оп. Момчил” за симфоничен оркестър от

Любомир Пипков, представени като Транскрипция за две пиана на осем ръце от Красимир Тасков“

Третият пример „*Въведение и танци*“ из операта „*Момчил*“ от Любомир Пипков допълва картината на изготвянето на транскрипции. Музикалният език, фактурата и архитектуриката на Пипков са твърде различни от тези на П. Владигеров и В. Стоянов. Тук изказът е лаконичен, липсва звукова оркестрова разточителност, ритъмът заема особено значима роля като елемент от тематичния материал, фолклорните мотиви са пречупени през своеобразното ладово мислене на автора.

„*Въведение и танци*“ излагат в сбит вид цялата музикална атмосфера на героичната опера. Този откъс също бива често изпълняван като самостоятелно симфонично произведение, построено върху три контрастни дяла.

Едно от големите достойнства на тази транскрипция е изграждането на кривата на напрежението: от тихи динамики в спокойно движение до кулминациите във фортисимо с натрапчив токатен ритъм. Особено внимание трябва да се отдели на разпределението гласовете и фактурните планове в четирите клавирни партии, постигнатата относителна самостоятелност на тези партии и заедно с това логичното им взаимодействие.

Трите избрани примера на транскрипции за две пиана на осем ръце дават много добра, широка и разнообразна картина на тази творческа дейност. Ако трябва да се постигне нещо още по-добро по отношение на фактурата при използването на такъв състав, то това би било възможно единствено при съчиненията на оригинални произведения за такъв клавирен квартет.

Поучителността от подробно и задълбочено анализиране на показаните три примера е безспорна. При оскъдна нотна и теоретична литература по въпроса за подобен вид транскрипция, настоящият труд следва да заеме възлово място при изучаване на проблема.

От друга страна, изследването хвърля светлина върху необходимите теоретични познания на пианистите, които биха предприели изпълнението на творби за състава клавирен квартет на две пиана. Това би било стъпка напред в търсене, а защо не – и към създаване на оригинална и на транскрибирана литература за този състав.

Изборът на темата за дисертационен труд е изключително удачен и навременен. Съвсем основателно може да се каже, че професор Красимир Тасков е най-опитният наш пианист и композитор, работил дълги години в

областта на музиката за две пиана. Много съществен принос на труда е, че избраните в него примери са от трима класици и едни от най-значимите имена в българската композиторска школа.

Всичко изписано дотук води до безспорното убеждение, че дисертационният труд „ *„Композиционни и интерпретаторски решения в Транскрипции за две пиана на осем ръце на Три симфонични творби от български композитори“* следва да заеме достойно място сред теоретичната литература в областта клавирната музика. Това място е в известен смисъл необичайно поради особената насоченост на темата, но то само допринася за стойността му.

Убедено предлагам на уважаемите членове на научното жури да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ на професор Красимир Драганов Тасков по професионално направление 8.3.

София, 13 март 2020 г.

проф. д-р Велислав Заимов